

אפשר להחליף זיכרונות חיים. והפחד מאלוהים תמיד יהיה שם. מקווה שאתגבר עליו יום אחד, בעזרת

השם

תורתך שעשועי – האם ילדי ישארו דתיים??

כל השנים האמנתי שאפשר לייצר דור ממשיך באמצעות יהדות מתפשרת ופולקלורית. והנה ילדיי גדלים ואין לי אלא להודות: כשילתי בחינוך זה כבר כמה שעות טובות שהמסרן מוועדת בית הכנסת ממתיך בסמארטפוני. "מה נשמע", נכתב בו, "תוצי פנים הייתי עונה על בקשה. "להעביר שיעור בשבועות? הנמשא השנה הוא 'מים', את יכולה לקחת אותו לאיזה כיוון שאת רוצה כזאת ב"כ" אוטומטי. מה הבעיה להרים שיעור עבור בת מדרשה לשעבר. כמה הצעות ברמב"ם וברבנו תם, אנקדוטה יפה אבל במקום זה נתקפתי בחידה. שמר מאוד. מסיפור של עגנון, והנה לכם דף מקורות עם מהלך מבריק שלא תשכחו לעולם התחלפה בבושה. לא ידעתי איך לומר להם ש... ובכן... שכחתי איך לומדים תורה. זנחתי את השריר הזה. ופתאום כשאני האמת שהיא תפסה אותי עוד קודם, בערב שבת ביישוב, כאשר שמעתי זמירות. בדרשת להפעיל אותו מחדש יש לי התכווצות שבת בוקעות מאחד הבתים. זה היה אירוע נדיר. אני מניחה שאצל השכנים התארכה משפחה ממש-ממש חרד"לית אם הם לאן. הרשו לעצמם סתם כך באמצע הלילה לשרי זמירות, כי אצלנו בחבר'ה, הזמירות כבר מזמן לא חלק משולחן השבת נעלמו הזמירות מחיינו? שאלתי את עצמי פתאום. אנחנו אוכלים יחד, מקדישים יחד, שבת היא שבת. אבל הענימות הלכו והתאדו במהלך השנים והתחלפו בשיחות ערות או ויכוחים פוליטיים. מטקס טבעי שאי אפשר להעביר שבת בלעדיו הן הפכו לעניין טרדני. מה, פתאום לעצור את הצחוקים ולהביא אותה באיזה "דרור יקרא"? זה משהו שמסכן אותך בהפיכה רשמית כשהבן שלי רצה להתקבל לתיכון דתי, הודיעו שתהיה בחינה ביהדות. "תגידי", שאלתי אותו בדרך. למחרת מסביבות לבחינה, "אתה בכלל יודע בעל פה את ברכת על המחיה?". כמובן שהוא לא זכר. הרי בבית הלייטי למופת שבו גדל, כבר לא ובשבת האחרונה, כשהבנים סירבו ללכת לבית הכנסת ומצאתי את עצמי מתחננת אליהם במתינות. מכריחים ילדים לברך מאולצת ("אני לא רוצה להכריח אתכם, אבל אולי תלכו כדי לכבד אותי?") זה הכה בי בעוצמה: כשילתי חינוכית. כל השנים סיפרתי לעצמי שאפשר לחנך ילדים לדתיות ופולקלורית. שאם רק נשלח אותם לבית ספר מעורב ולא נלחץ עליהם בענייני יהדות, נצליח להוציא מהם את הדתי הפרוגרסיבי המושלם. יודע תורה אבל ספקן לגביה. מכיר הלכה אבל לא בהכרח נאמן אני תוהה האם ילדיי יישארו דתיים. פעם חשבתי שזה לא ישנה לי, אבל בשנים האחרונות המחשבה מתחילה קצת לה להכאיב. אני זוכרת איך יום אחד גיליתי שבן דוד שלי, שיצא בשאלה לפני שנים רבות, חזר פתאום להניח תפילין. "הילד חוגג חכף בר מצווה", הסביר לי, "פעם ידעתי לקרוא בתורה, חשבתי שאוכל ללמד אותו, ושכחתי הכול. פתאום שאלתי את עצמי, מה אני הולכת להשאיר לילדים שלי?" זהו השעון המעורר שהחל לצלצל בחיי. "מה אני הולך להשאיר לו? איזו מורשת הפוסט-טראומה הדתית שמנהלת אותי, זו שגורמת לי לפחד לכעוס על הילדה כשהיא מצוירת בשבת שמא אצטייר בעיניה לאט. כדוקף מהאולפנה, הצליחה לגרר מקירות ביתי גם את המרכיב שכל דתי לייט מצוי רוצה בחיים שלו – היידישקייט ובהדרגה אני מרגישה איך תורה משתכחת. איך תפילות שלמות שפעם ידעתי על פה הולכות ומתמעמות בראשי. איך טקסים שהיו לחמדת ילדות הפכו לזיכרון מעורפל. חשבתי שאצליח ללמד את ילדיי להיות דתיים בתיאוריה. לדעת ברכות ועתה, אין לי אלא להודות – אם. אבל לא לברך אותו. להגיע לבית הכנסת אבל לא להתפלל בדבקות. ולא הצלחתי בניסוי ילדיי יישארו דתיים, זה בזכות הסבא שלהם שמתעקש שייעשו קידוש. בזכות הסבתא שלא מוכנה לקנות להם גלידה בדוכן כל החיים ניסיון לברוח מלהיות ההורים האלו, ללא תעודת כשרות. בזכות המחנכים הלוחציניים שאנחנו עצמנו חששנו להיות שדוחפים את הילדים שלהם בכוח לבית הכנסת וכועסים עליהם כשהם משחקים בחוץ במקום להתפלל, ועכשיו – כל מה שבא נולדתי בשבועות. יש בזה לא מעט אירוניה. הילדה שנולדה ביום קבלת. לנו הוא שהם יכירו משהו מהתפילות האלה, ולו מעט התורה וברחה ממנה כל עוד רוחה בה – מקבלת אותה בחזרה כמו כאפה לפרצוף. ופתאום אני מבינה קצת את אבא שלי, שהתעקש שנשב ליד השולחן בשעת הזמירות ואיש בל יעדר. הוא הבין את מה שאני מתחילה להבין רק עכשיו – שאי אפשר להחדיר דרך חיים ללא הטמעה חזרתית ומכוננת. אי אפשר לגדל דור ממשיך על ידי אפיזודות של פולקלור. מעצבן ככל שזה נשמע, אין דרך לחנך לדתיות משמעותית ללא קורט של כפייה או דרישה להקרבה מסוימת. רצינו לגדל דור של דתיים משוכללים ונטולי טראומה הלכתית, ובלי ששמו לב – יצא לנו דור של עמי ארצות